

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ**

ISSN: 1857- 7628

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2010**

YEARBOOK

ГОДИНА 2

VOLUME II

**GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF ECONOMICS**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF ECONOMICS**

За издавачот:
Проф. д-р Ристо Фотов

Издавачки совет Editorial board

Проф. д-р Саша Митрев	Prof. Sasa Mitrev, Ph.D
Проф. д-р Лилјана Колева - Гудева	Prof. Liljana Koleva - Gudeva, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Доц. д-р Круме Николоски	Ass. Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Доц. д-р Крсте Шајноски	Ass. Prof. Krste Sajnoski, Ph.D
Пом.асс м-р Влатко Пачешкоски	Assist. Vlatko Paceskoski, M.Sc
Пом.асс м-р Тамара Јованов Марјанова	Assist. Tamara Jovanov Marjanova, M.Sc

Редакциски одбор Editorial staff

Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Доц. д-р Круме Николоски	Ass. Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Доц. д-р Крсте Шајноски	Ass. Prof. Krste Sajnoski, Ph.D

Главен и одговорен уредник Managing & Editor in chief

Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
--------------------------	----------------------------

Јазично уредување Language editor

Даница Гавриловска-Атанасовска (македонски јазик)	Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian)
--	--

Техничко уредување Technical editor

Славе Димитров	Slave Dimitrov
Благој Михов	Blagoj Mihov

Печати Printing

Печатница „2-ри Август“ - Штип	„Vtori Avgust“ - Stip
Тираж - 300 примероци	Printing No 300

Редакција и администрација Address of editorial office

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип	Goce Delcev University
Економски факултет	Faculty of Economics
бул „Крсте Мисирков“ бб	Krste Misirkov b.b., PO box 201
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија	2000 Stip, R of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENT

Д-р Ристо Фотов, д-р Еленица Софијанова Интелектуалниот капитал и новата економија	9
Д-р Ристо Фотов, Катерина Фотова Глобалната финансиска криза и нејзините последици врз светската економија	17
Доц. д-р Круме Николоски Креирање на економско-социјален модел состојба и перспективи	27
Петар Клетникоски, проф. д-р Трајко Мицески Членството на Република Македонија во светската трговска организација со посебен осврт на трговската размена со земјоделско-прехранбени производи	35
Проф. д-р Трајче Мицески Чистата совесност како фактор за вистинско лидерство	43
Проф. д-р Т. Мицески, м-р К. Чабулева, м-р Д. Јошески Анализирање на зависноста помеѓу бруто-домашниот производ и трговијата на мало во Република Македонија во период од 1990 до 2009 година со примена на економетриски модели	51
Проф. д-р Трајче Мицески Улогата на лидерството во детерминирањето на културата во организацијата	63
Доц. д-р Александар Костадиновски Рамка на ефективното здравствено опфаќање framework of effective health care coverage	77
Доц. д-р Александар Костадиновски Концептот и принципите на националните здравствени сметки The concept and principles of national health accounts	89
М-р Дарко Лазаров Други инструменти на надворешно-трговската политика	103

М-р Дарко Лазаров Режими на девизен курс	113
М-р Душко Јошески д-р Трајко Мицески Стапката на смртност на доенчињата како последица на сиромаштијата, пер capita доходот, бројот на доктори и популациониот раст во САД	123
М-р Емилија Митева-Кацарски Трговските текови во глобализираниот свет.....	133
М-р Емилија Митева - Кацарски Европска централна банка	143
Доц. д-р Крсте Шајноски Инвестиционите фондови - недоволно развиен сегмент на пазарот на капитал во Република Македонија	153
М-р Тамара Јованов-Марјанова Значење на истражувањето на пазарот за креирање на ефективни стратегии на работење	165
М-р Љупчо Давчев Стратегија на дистрибутивните канали и нивното влијание во вредносната верига	175
Доц. д-р Маргарита Матлиевска Конститутивните договори на Европската унија и нејзините стратегии низ призма на одржливиот развој	187
Доц. д-р Маргарита Матлиевска Тековни филозофии на развојот.....	201
М-р Марина Радосављевиќ - Бојчева Имплементација на средствата од Програмата КАРДС во Република Македонија	211
М-р Марина Радосављевиќ - Бојчева Имплементација на средствата од Програмата ФАРЕ во Република Македонија.....	223

М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Анализа на билансот на состојба од аспект на корпоративното управување	237
М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Анализа на билансот на успех од аспект на корпоративното управување	247
М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Финансиско известување - цели и задачи	255
М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Извештај за готовински текови.....	265
М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Методи на финансиска анализа	275
М-р Стеван Габер Оправданост за примена на буџетски дефицит	285
М-р Стеван Габер, м-р Василка Габер Начини за финансирање на буџетскиот дефицит	293
М-р Христина Серафимовска Претприемачко однесување - фактор за економски развој.....	301

ПРЕДГОВОР

Економскиот факултет во Штип, е основан на 27 март 2007 година како дел од Универзитетот “Гоце Делчев”. Почетоците на оваа високообразовна институција ги карактеризира силен елан и ентузијазам, преточени во голема желба да се твори и придонесе во унапредување на високообразовните процеси во Република Македонија. Се разбира, сето ова е во согласност со евроинтегративните процеси на постојана примена на усвоените европски методи и стандарди во научно-образовниот процес за обезбедување на квалитетно образование за нашите студенти.

Пред Вас е второто издание на Годишниот зборник на Економскиот факултет. Тој претставува потврда во остварување на целите на Економскиот факултет кои се состојат во: образување на стручно-научни кадри од областа на меѓународната економија, здравствениот менаџмент, финансискиот менаџмент, банкарство, финансии и осигурување; сметководство, финансии и ревизија и менаџмент и претприемништво на прв циклус на студии и економија на европска унија, здравствен менаџмент и MBA-менаџмент на втор циклус на студии. Се разбира, дека на тој начин придонесуваме во промовирање на научно-истражувачката работа, со што се поттикнува унапредувањето на научната и развојната мисла во функција на нивна примена во секојдневниот живот.

Особено радува фактот што со свои трудови се пројавуваат нашите млади научно истражувачки кадри.

Штип, јуни 2011 година

Проф. д-р Ристо Фотов

РЕЖИМИ НА ДЕВИЗЕН КУРС

М-р Дарко Лазаров

Abstract

The paper examines the exchange rate and the regime of exchange rate. The exchange rate is very important for national economy. It is the value of a foreign nation's currency in terms of the home nation's currency.

The structure of the paper will be as follows: **The first part** describes exchange rate and the influence of exchange rate for the national economy; **The second part** of the paper is about regime of exchange rate and analyses the fixed and flexible exchange rate. The fixed exchange rate is a type of exchange rate regime wherein a currency's value is matched to the value of another single currency or to a basket of other currencies, or to another measure of value, such as gold. Floating exchange rate or a flexible exchange rate is a type of exchange rate regime wherein a currency's value is allowed to fluctuate according to the foreign exchange market. A currency that uses a floating exchange rate is known as a floating currency; **The third part** of the paper analyses the exchange rate in Republic of Macedonia.

Key words: *regime of exchange rate, currency, national economy, foreign exchange market, import and export. Balance of payments.*

Вовед

Девизниот курс ни ја покажува цената по која една валута се разменува за друга.¹ Девизниот курс има големо влијание врз макроекономски агрегати, вклучувајќи ги монетарната и фискалната политика и секако влијанието врз вкупната економска активност во секоја економија. Девизниот курс во една национална економија може да врши некои мошне значајни функции. Тука, во прв ред, се мисли на улогата на девизниот курс во: нивелирањето на домашните и странските цени; рационална ориентација на националната економија во производството и надворешно-трговската размена; урамнотежување на билансот на плаќање; автоматската распределба на добрата и услугите и капиталот помеѓу различните национални пазари; остварување на платниот промет

1). Таки Фити: Економија, Економски факултет – Скопје.

со странство итн.²

Постојат повеќе видови на девизен курс, тие се класифицирани како: фиксен, флексибилен, флукутирачки, раководно флексибилен (приспособливи) и повеќекратни девизни курсеви. Секој од овие режими на девизниот курс може да биде применуван во рамките на националната економија.

1. Девизен курс

Постои соодветна разлика помеѓу домашната и меѓународната трговија. Една од тие разлики ја чини девизниот курс. Така, ако сакаме да купиме производ на домашниот пазар тоа го правиме со националната парична единица која ја извршува функцијата на пари внатре, во рамките на сопствената национална економија.³

Девизниот курс од економската категорија се претвора во инструмент на надворешно - трговска политика. Преку девизниот курс може да се доставува индиректно на увозната, односно на извозната политика на националната економија. Со помош на девизниот курс се постигнуваат одредени ефекти во размената, односно ориентацијата на производството во економијата во однос на одредени добра и услуги со кои се наплатува на странските пазари. За подобрување на условите во размената може да се интервенира во смисла на формирање на преценет или потценет официјален девизен курс.

2. Видови на девизен курс

Различните состојби со кои се соочуваат националните економии создаваат потреба за конструирање различни девизни курсеви на нивните валути. Според тоа, имајќи го предвид начинот на определување на односите на вредноста на националната валута и вредноста на валутите на другите национални економии, од начинот на определување на интервалутарната вредност на домашната валута, девизните курсеви се класифицираат во неколку групи. Во таа насока можеме да зборуваме за постојење на неколку видови девизни курсеви.

Во зависност од тоа што е доминантно при определување на девизниот курс на валутата – улогата на монетарните власти на земјата или, пак, девизниот пазар – постојат неколку основни видови на девизен курс 1) фиксен девизен курс; 2) флексибилен девизен курс; 3) флукутирачки девизен курс; 4) раководен - флексибилен (приспособлив) девизен курс; 5)

2). Тихомир Јовановски: Монетарна економија, Економски факултет – Скопје, 1995.

3). Paul Samuelson and William Nordhaus, Economics, Eighteenth Edition, McGraw Hill International Edition, 2005.

единствен и повеќекратен девизен курс и б) реален и рамнотежен девизен курс.⁴

1.1. Фиксен девизен курс

Фиксните девизни курсеви ја претставуваат цената на странските валути, изразени во домашна валута што се формира врз основа на еден утврден однос на валутите во однос на некој конвенционално одбран заеднички именител, на пример, златото или некоја стабилна валута. Заедничкиот именител или како што низ литературата уште можеме да го сретнеме објективен стандард врз основа на кој се утврдува цената на валутите, се нарекува златен и валутен паритет. Притоа се претпоставува дека секогаш паритетот ја одразува реалната вредност, односно реалната куповна сила на валутата. Во овој контекст е важно да напоменеме дека една од важните карактеристики поврзан со фиксниот девизен курс се огледа во тоа што него го определуваат надлежните органи во државата. Исто така, тие го определуваат и паритетот на домашната валута во однос на валутата на другите национални економии. Основни карактеристики на фиксниот девизен курс е тоа што: 1) фиксниот девизен курс треба да поттикне чувство на сигурност и предвидливост на извршување на трансакциите на меѓународната економија, 2) фиксниот девизен курс треба да биде усогласен со внатрешната куповна моќ на националната валута, 3) фиксниот девизен курс се користи за вештачко одржување на макроекономската стабилност и обемот на девизните резерви, 4) фиксниот девизен курс се користи како една од политиките на монетарните власти на помалку развиените земји и земјите со мал домашен пазар.⁵

1.1.1. Како централната банка го фиксира девизниот курс

Централната банка преку интервенциите во девизното работење го фиксира девизниот курс на домашната валута. За да го одржи девизниот курс константен, централната банка мора да биде подготвена да тргува со валутите по фиксен девизен курс со приватните учесници на девизниот пазар. На пример, за да се фиксира курсот денар/евро на 61 денар за евро, Народна банка на Република Македонија (НБРМ) како што се нарекува централната банка во Македонија мора да биде подготвена да купи денари или евра во зависност од состојбата на девизниот пазар, со цел да ја задржи стабилноста на девизниот курс. Доколку НБРМ не ја елиминира таквата неумереност во понудата и побарувачката за денари и евра на девизниот

4). Ристо Фотов: Меѓународна економија, Економски факултет – Штип, 2008, стр.159.

5). www.imf.org.

пазар, тогаш девизниот курс ќе мора да биде променет за да се оствари повторна рамнотежа на пазарот.

Централната банка може да успее во одржувањето на фиксен девизен курс, само доколку нејзините финансиски трансакции обезбедуваат пазарот на средства да остане во рамнотежа во услови на фиксен девизен курс. Процесот низ кој се одржува рамнотежата на пазарот на средства е илустриран преку моделот на симултана рамнотежа на девизното работење и пазарот на пари.⁶

1.1.2. Политика на стабилизација на девизниот курс

Претходно видовме како централната банка ја користи интервенцијата во девизното работење за да го фиксира девизниот курс. Во натамошниот дел од овој труд ќе се насочиме кон анализа на ефектите од различните макроекономски политики. Како најзначајни политики на макроекономско ниво кои имаат влијание врз девизниот курс се: фискалната и монетарната политика. Посебно внимание ќе посветиме на влијанието на монетарната политика и промените во фиксното ниво на девизниот курс, E_0 . Стабилизационите политики имаат различни ефекти кога централната банка го фиксира девизниот курс, во однос кога дозволува девизниот курс да се формира на девизниот пазар врз основа на понуда и побарувачка на девизи. Со фиксирање на девизниот курс, централната банка се откажува од моќта да влијае на економијата преку монетарната политика. Сепак, Фискалната политика прераснува во потенцијално поголемо орудие за влијание на производството и вработеноста во националната економија.

За да ја презентираме краткорочната рамнотежа на економијата го користиме моделот $DD - AA$, при што DD -кривата покажува комбинација на аутпут и девизен курс за кои пазарот на добра и услуги е во рамнотежа, а кривата- AA покажува комбинација на аутпут и девизен курс за кои пазарот на средства е во рамнотежа, како и краткорочната рамнотежа на економијата во целина, прикажана во точката каде што се сечат кривите DD и AA . За да се примени соодветен модел во услови на перманентно фиксиран девизен курс, треба да се додаде претпоставката дека очекуваниот иден девизен курс E_c е еднаков на курсот E_0 за кој централната банка го прави фиксирањето.

На графиконот 2-1 е илустрирана краткорочната рамнотежа на економијата во точката 1 кога централната банка го фиксира девизниот курс на ниво E_0 . Аутпутот е еднаков на Y_1 во точката 1, во оваа точка понудата на пари е на ниво каде домашната каматна стапка е еднаква на

6). Krugman P. and Obstfeld M.: International economics: Theory and Policy, 7th ed., Addison-Wesley, Boston, 2008, p.496.

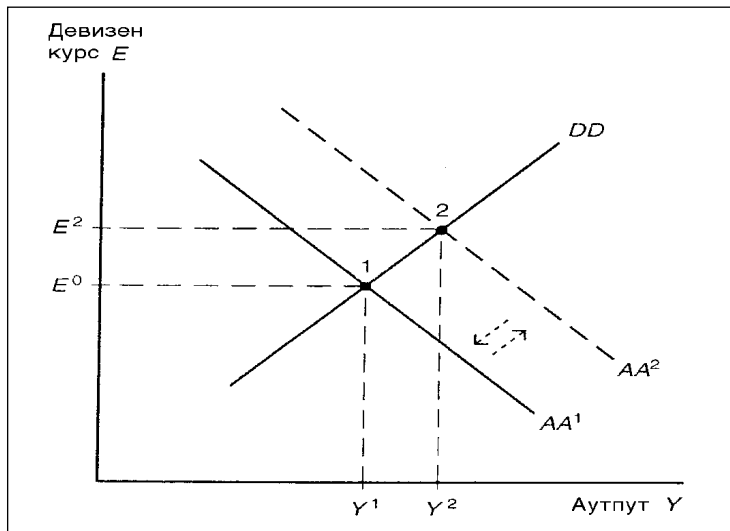
странската стапка (R^*) и каде што се чисти домашниот пазар на пари. Со цел да се зголеми националниот доход, а со тоа и вработеноста во националната економија, централната банка може да ја зголеми понудата на пари преку инструментите коишто им стојат на располагање.

Во услови на фиксен девизен курс, порастот на понудата на пари од страна на централната банка ќе предизвика поместување на кривата AA на десно кон AA^1 , што ќе резултира во нова рамнотежа во точката 2 на повисоко ниво на национален доход (аутпут) Y_2 . Но ваквите поместувања како резултат на зголемување на понудата на пари од страна на централната банка ќе предизвика нарушување на рамнотежата на девизниот курс од E_0 кон E_2 што во суштина значи депрецијација на домашната валута. За да ја спречи депрецијацијата на домашната валута и да го задржи девизниот курс на ниво E_0 , централната банка на девизниот пазар треба да продава девизи со цел да извлече дел од домашната понуда на пари, а воедно да ја зголеми понудата на девизи на кој начин би се вратил во рамнотежа девизниот курс. Кога понудата на пари ќе се врати на првобитното ниво во кривата AA , девизниот курс нема повеќе да биде под притисок. обидот да се зголеми понудата на пари во услови на фиксен девизен курс ја остава економијата на нејзината почетна рамнотежа (во точката 1). Во услови на фиксен девизен курс, монетарната политика водена преку инструментите на централната банка се немоќни да влијаат на понудата на пари, а преку неа и на националниот доход и вработеноста. Во услови на фиксен девизен курс многу поефикасна е фискалната политика. Обратно е во случај на флукутиращки девизен курс, каде монетарната политика има многу поголемо влијание врз целокупните економски активности во националната економија, за разлика од фискалната политика.

Како што претходно напоменавме, преку инструментите кои им стојат на располагање на централната банка во услови на фиксен девизен курс може да се зголеми понудата на пари што придонесува за намалување на домашната каматна стапка и намалување на вредноста националната валута. Во услови на фиксен девизен курс, централната банка настојува да ја одржи вредноста на домашната валута преку продажба на девизи во замена на домашната валута и на тој начин, централната банка ќе го елиминира почетниот вишок на понуда на пари предизвикана од мерките кои централната банка претходно ги спроведувала. Бидејќи секое зголемување на понудата на пари, независно од тоа колку е тоа зголемување, ќе предизвика депрецијација на домашната валута, централната банка е принудена да продава девизи сè додека понудата на пари не се врати на своето почетно ниво. Според претходно кажаното можеме да заклучиме дека порастот на понудата на пари од страна на централната банка е

прецизно со еднакво намалување на нејзините официјалните девизни резерви. Слично на ова, обидот да се намали понудата на пари предизвикува еднакво зголемување на девизните резерви што на крајот спречува секакви промени во понудата на пари од страна на централната банка во услови на фиксен девизен курс. Со фиксирање на девизниот курс, централната банка ја губи способноста да ја користи монетарната политика за остварување на цели на макроекономската стабилизација. Но, како што истакнавме и претходно, во услови на фиксен девизен курс клучна стабилизациона алка на владата е фискалната политика која е поефикасна во услови на фиксен отколку на флукутирачки девизен курс.

Графикон 2-1. Монетарна експанзија во услови на фиксен девизен курс

Почетната рамнотежа е прикажана во точка 1, каде пазарот на добра и услуги и пазарот на пари истовремено се чистат при фиксен девизен курс од E_0 и ниво на аутпут Y_1 . Настојувајќи да го зголеми националниот доход (аутпутот) на ниво Y_2 , централната банка одлучува да ја зголеми понудата на пари со што кривата се поместува кон десно од иницијалната состојба AA_1 на повисоко ниво AA_2 . Но, како што може да се види на графиконот, ваквата состојба на зголемена понуда на пари влијае врз зголемување на националниот доход, но се нарушува рамнотежата на девизниот курс од нивото E_0 на ниво E_2 . Поради тоа што во услови на фиксен девизен курс

мора да се одржува претходно утврденото ниво на девизен курс на ниво E_0 , централната банка преку интервенциите на девизниот пазар кои се огледаат во купување на девизи со цел да се намали понудата на пари и ја враќа кривата од AA_2 назад AA_1 . Значи, рамнотежата во економијата ќе се врати во точката 1 со национален доход (аутпут) Y_1 .

1.2. Флексибилен девизен курс

Режимот на фиксен девизен курс, кој погоре го анализиравме, претставува спротивност на режимот на флексибилниот девизен курс. Режимот на фиксен девизен курс им овозможува неприкосновени права на монетарните власти на една национална економија во донесувањето одлуки поврзани со формирањето и определувањето на курсот на националната валута и сите други одлуки во монетарната сфера што директно е поврзано со макроекономската стабилност на националната економија. Режимот на флексибилен девизен курс се јавува како на неадекватноста на фиксниот и флукуирачкиот девизен курс во услови кои се карактеризираат со постоење на состојба на внатрешна и надворешна стопанска и монетарна нерамнотежа. Флексибилниот девизен курс не се формира од страна на монетарните власти, туку се формира под влијание на понудата и побарувачката на националната валута на девизниот пазар.⁷

Најголем број од досегашните анализи поврзани со режимите на девизниот курс докажале дека флексибилниот девизен курс навистина поседува некои предности во однос на фиксниот девизен курс, и тоа:⁸

- Флексибилниот девизен курс којшто се утврдува врз основа на влијанието на понудата и побарувачката на девизи на девизниот пазар е многу пореален отколку оној определен по административен пат.
- Режимот на флукуирачки девизен курс, освен тоа што овозможува пореално формирање на девизниот курс, ја елиминира потребата од чести промени во валутниот паритет и овозможува речиси автоматско регулирање на интервалутарните односи.
- Врз основа на фактот што овој режим на девизниот курс не создава потреба од интервенции на девизниот пазар, со цел одржување на нивото на девизниот курс, монетарните власти не се обврзани да чуваат поголемо количество на девизни резерви.
- Флексибилниот девизен курс овозможува промените на цените на светските пазари да не се рефлектираат посредно врз цените на домашниот пазар. Применувајќи го флексибилниот девизен курс се

7). Ирена Кикеркова: Меѓународна економија, Економски факултет – Скопје, 2003, стр.216.

8). Ibid.

амортизираат краткорочните ценовни флукуации од странските пазари, но сепак, на долг рок, целостта амортизација на овие движења е невозможна.

2. Девизен курс на Република Македонија

Во периодот на транзиција во Република Македонија, поради големите варијации на макроекономијата, сите напори беа насочени кон остварување на ценовна стабилност, па за таа цел се водеше политика на таргетирање на монетарните агрегати. Но покрај внатрешната ценовна стабилност, Република Македонија беше изведена пред предизвикот за остварување на стабилност на домашната валута во однос на странските валути, односно за воспоставување на стабилност на девизниот курс. За таа цел во 1995 година почна да се применува политиката на таргетирање на девизниот курс, односно воведување на режимот на фиксен девизен курс со врзување на вредноста на денарот во однос на германската марка, а подоцна со воведувањето на еврото, врзување во однос на вредноста на еврото.

Со овие политики на таргетирање на монетарните агрегати, а подоцна и таргетирање на девизниот курс македонската економија ја постави првичната цел на остварување на ценовна стабилност и стабилност на девизниот курс. Во новосоздадените услови кои се карактеризираат со либерализација на капиталната сметка, членството во СТО (која со себе носи обврски за почитување на принципите во однос на надворешната трговија) и апликацијата за членство во ЕУ, македонската економија се соочува со значителни систематски промени⁹. Во такви околности, анализирано од аспект на монетарната политика и режимот на девизен курс, се поставува прашање на т.н. невозможен триаголник: либерализација на движењето на капиталот, фиксен девизен курс и автономна монетарна политика.

Во такви околности, сè повеќе се актуализира прашањето за режимот на девизниот курс кој се применува и адекватноста на нивото на девизниот курс. Во врска со првото прашање постојат спротивставени мислења за тоа дали Македонија треба да применува фиксен или флукуирачки девизен курс. Аргументите за режимот на фиксен девизен курс се насочени кон фактот што најголем број мали и отворени економии, како што е Македонија, го применуваат токму фиксниот девизен курс, бидејќи е најадекватен за ваков тип на економии, за разлика од високоразвиените економии кои применуваат флукуирачки девизен курс. За разлика од овие аргументи, аргументите за воведување на флукуирачки девизен курс

9). www.nbrm.gov.mk, Survey, May 20, 2009.

се насочени кон тоа што на тој начин ќе се обезбеди реално формирање на девизниот курс врз основа на понудата и побарувачката на девизи на девизниот пазар и на тој начин во голема мера ќе се елиминира можноста за појава на преценетост или потценетост на домашната валута. Во врска со второто прашање за адекватноста на нивото на девизниот курс, се појавува мислење за девалвација на денарот, поради притисокот врз денарот кој сè повеќе се зголемува со порастот на трговскиот дефицит кој Македонија го бележи во последниот период. Според ова мислење, денарот во моментот има преценета вредност. Ваквата состојба уште повеќе го зголемува трговскиот дефицит поради неконкурентноста на македонските добра и услуги на странските пазари. Девалвацијата на денарот ќе овозможи вештачки создадена конкурентност на македонските добра и услуги на странските пазари, но нема да го реши проблемот за намалување на трговскиот дефицит којшто го бележи Македонија поради поголемата вредност на увозот во однос на извозот на добра и услуги.

Според другото мислење на економистите во Република Македонија, девалвацијата може да предизвика негативни ефекти на финансискиот пазар и зголемена недоверба на граѓаните и правните субјекти во денарот како национална валута. таквите негативни ефекти можат да се одразат и на реалната економија.¹⁰ Од друга страна, подобрување на трговскиот дефицит може да се намали единствено преку стимулирање на реалната економија, со цел зголемување на продуктивноста и конкурентноста на оние стопански гранки кои настојуваат да ги реализираат своите добра и услуги кон странските пазари. Исто така, анализите за девалвацијата на денарот покажуваат дека, со оглед на структурата на реалната економија која во најголем дел зависи од увозот на сировини и материјали, девалвацијата во суштина ќе подразбира пораст на цената на овие увезени материјали и сировини што пак ќе значи пораст на производствените трошоци и намалување на конкурентноста на македонските претпријатија на странските пазари. Затоа, според мислењето на оваа група на економисти, НБРМ треба со сите инструменти што им стојат на располагање да го држи стабилен девизниот курс на Република Македонија, што во овој момент и го чини. Во таа насока, Владата преку адекватна фискална политика треба да биде таа што преку реални мерки ќе ја зголеми конкурентноста и ќе го стимулира извозот, бедејќи тоа претставува единствен начин за излез од ваквата состојба со која се соочува македонската економија.

Според изнесените факти во врска со девизниот курс на Република Македонија и изнесените спротивставени мислења и ставови на економистите во Република Македонија, нашиот заклучок е дека Народна

10). www.economy.gov.mk, Survey, May 20, 2009.

банка не треба да дозволи девалвација на денарот, бидејќи на тој начин уште повеќе ќе ја наруши рамнотежата на билансот на плаќање, но во исто време ќе предизвика несигурност која може да имплицира макроекономска нестабилност во земјата.

Користена литература

- Ирена Кикеркова: Меѓународна економија, Економски факултет – Скопје, 2003.
- Тодор Тодоров и м-р Ана Стојкоска: Меѓународни финансии, Прв европски универзитет – Скопје, 2008.
- Таки Фити: Економија, Економски факултет – Скопје, 2006.
- Тихомир Јовановски: Меѓународни финансии, Еуро - Мак компани, Скопје, 2007.
- Ристо Фотов: Меѓународна економија, Економски факултет – Штип, 2008.
- Krugman P. and Obstfeld M.: International economics: Theory and Policy, 7th ed., Addison-Wesley, Boston, 2008.
- Dennis R. Appleyard, Alfred J. Field, Jr.: International economics, Home-wood, Boston, 1992.
- Jeff Madura: International Financial Management, 6th ed, Florida Atlantic University, South-Western College Publishing, 1989.
- www.imf.org
www.nbrm.gov.mk